

Anàlisi comparativa entre els sermons de sant Vicent Ferrer De sent Jordi i el Panegíric de sant Jordi

[Comparative analysis between sant Vicent Ferrer sermons
De sent Jordi and Panegíric de sant Jordi]

ALMA CAPAFONS LÓPEZ

Universitat de València
almacapafons1@gmail.com

RESUM: Sant Vicent Ferrer va predicar en diverses ocasions sobre sant Jordi, el qual en aquella època era patró de València i de la cavalleria. En aquest estudi s'estableix una anàlisi comparativa entre dos sermons que tracten d'ell: *De sent Jordi* i *Panegíric de sant Jordi*. Aquestes dues mostres permeten construir una idea aproximada de com el dominic exaltava la vida del màrtir a fi de destacar les virtuts que hi posseïa gràcies a haver-se conservat de les "màcules". Els sermons estan adreçats principalment als cavallers de l'època, als quals volia advertir de les perillositats dels set pecats capitals i els ofereix com a referent sant Jordi, que per damunt de ser un bon cavaller, va ser un bon cristià. Addicionalment, s'han establert comparacions entre la història del sant que compartia Vicent Ferrer i la que es recull en la *Llegenda àuria*, és a dir, la font d'on va extreure ell mateix les coneixences sobre sant Jordi.

PARAULES CLAU: Sant Vicent Ferrer, sant Jordi, sermó, *Llegenda àuria*, màcula, anàlisi comparativa.

ABSTRACT: Sant Vicent Ferrer preached on several occasions about sant Jordi, who at that time was València city and chivalry protector. This study establishes a comparative analysis between two sermons that are addressed to him: *De sent Jordi* and *Panegíric de sant Jordi*. These two samples allow us to build a rough idea of how dominicans exalted the martyr's life in order to highlight the virtues he possessed thanks to having preserved himself from the sins. The sermons are mainly addressed to the knights of the time, to whom he wanted to warn of the dangers of the seven deadly sins and he offers them as a reference sant Jordi, who was not only a good knight but also a good Christian. Additionally, comparisons have been made between the story of the saint that Vicent Ferrer shared and the one collected in the *Legenda aurea*, that is to say, the source from which he himself extracted the knowledge about Sant Jordi.

KEYWORDS: Sant Vicent Ferrer, sant Jordi, sermon, *Legenda aurea*, sin, comparative analysis.

Recepció: 18/12/2023. Acceptació: 26/01/2024. Publicació: 01/06/2024

1. Sant Jordi, cavaller de referència

Sant Vicent Ferrer va aconseguir convertir-se a través de la predicació i dels miracles en un dels personatges més populars de l'hagiografia medieval. En els seus sermons, entre altres coses, recordava la vida de sants a través d'exemples o semblances, però en algunes ocasions, centrava la prèdica sencera en aquests. És el cas dels sermons que va dedicar a sant Jordi, dels quals s'han conservat diferents versions gràcies a la tasca dels reportadors. En aquest article farem una anàlisi comparativa entre els sermons *De sent Jordi*¹ i el *Panegíric de Sant Jordi*,² a més del contrast d'aquests dos amb la *Llegenda àuria*, amb l'objectiu de conèixer la visió del màrtir que difonia sant Vicent Ferrer i construir també, en conseqüència, una imatge aproximada de la concepció de sant Jordi en l'edat medieval.

Poder estudiar aquests sants en conjunt és, si més no, tot un privilegi, ja que abans que el patró de València fora sant Vicent Ferrer, ho va ser sant Jordi, a més de patró de la Corona d'Aragó i de la cavalleria. La devoció del màrtir a la Corona està indistriablement lligada a la conquesta cristiana. Segons les llegendes, sant Jordi va aparèixer i ajudà en les conquestes dirigides pel rei Jaume I. Com es recull al *Llibre dels fets* o *Crònica de Jaume I* en la part de la conquesta de Mallorca:

E, segons que els sarraïns nos contaren, deïen que viren entrar primer a cavall un cavaller blanc ab armes blanques; e açò deu ésser nostra creença que fos sent Jordi, car en estòries trobam que en altres batalles l'han vist de cristians e sarraïns moltes vegades (2007:179).³

1 FERRER (1988: 77-82).

2 FERRER (1973: 188-194).

3 SOLDEVILA (2007, I).

Una altra llegenda, aquesta al territori valencià, va ser la intervenció miraculosa de sant Jordi en la batalla del Puig de Santa Maria l'any 1237, on Jaume I va aconseguir la victòria contra els moros valencians, un fet que va permetre l'entrada del conqueridor a València el 9 d'octubre de 1238. Aquesta llegenda apareix a les *Cròniques dels reis d'Aragó e Comtes de Barcelona* o *Crònica de Sant Joan de la Penya* i, a més, també hi figura en el famós *Retaule del Centenar de la Ploma*, que actualment està al Victoria and Albert Museum a Londres.

Tanmateix, uns segles abans de la conquesta de València, com explica Ferrando (2011:122),⁴ una tradició arrellegada en la historiografia medieval aragonesa conta que l'aparició de sant Jordi en la conquesta d'Alcoraz va fer possible que Pere I (1094-1104) aconseguira guanyar Osca. La devoció i el culte al sant van continuar vius en la formació de la Corona d'Aragó fins que, amb el regnat de Pere el Cerimoniós es va institucionalitzar el patronatge de sant Jordi:

Concloua la conquesta catalanoaragonesa amb la incorporació del Regne de València, va ser Pere el Cerimoniós (1336-1387) el rei que va adoptar més iniciatives encaminades a difondre la devoció a sant Jordi en els seus regnes. [...] Va ordenar que la festivitat de sant Jordi fóra preceptiva a València, que el proclama patró (1343) prou abans que Catalunya (1456) [...]. Va crear institucions de suport a la veneració del sant patró reial, com són la Confraria dels Cavallers de l'orde de Sant Jordi (1353) i la Companyia des Ballesters de Sant Jordi de la ciutat de València (1365) (2011:123-124).

La veneració al cavaller va començar a perdre força amb «la reforma tridentina, que va prioritzar el culte a sant Vicent Ferrer com a nou patró del Regne i a altres sants del segle XVI» (2011:120), però no va ser fins el 1707, amb el Decret de Nova Planta i la consegüent annexió del Regne de València

4 FERRANDO (2011: 119-133), p. 119-133.

a Castella, quan es va suprimir la seua representativitat entre els valencians, de la mateixa manera que va ocórrer amb l'eliminació de tots els drets forals. Actualment, en herència de l'edat medieval en algunes localitats com Alcoi, en les festes de moros i cristians, o Sant Jordi, al qual el màrtir li dona el nom del poble, a més de ser-ne el patró, recordem el sant cada 23 d'abril.

2. Anàlisi comparativa dels sermons⁵

Com ja s'ha esmentat adés, l'anàlisi comparativa se centra en els sermons *De sent Jordi* i el *Panegíric de sant Jordi*. D'una banda, *De sent Jordi*, com indiquen David J. Viera i Jordi Piqué,⁶ sant Vicent Ferrer el va predicar el 23 d'abril, el dia de Sant Jordi, probablement a primeries del s.XV (1996:275). D'altra banda, el *Panegíric de Sant Jordi*, conservat en un manuscrit valencià i recollit per Sanchis Guarner en *Sermons de Quaresma*, es va predicar amb motiu de la celebració de sant Jordi, tot i que, en aquest cas, no va ser el dia 23, sinó «el 25 d'abril de 1413, dos dies després de la seva festa que aquell any s'esqueia en el diumenge de Pasqua» (1996:276) i, a més, va ser l'últim sermó predicat per Sant Vicent a la ciutat de València.

Com recull el teòleg i historiador català Josep Perarnau i Espelt a *Aportació a un inventari de sermons de Sant Vicenç Ferrer: temes bíblics, títols i divisions esquemàtiques*, a banda d'aquests dos sermons n'hi ha més de dedicats a Sant Jordi, així com els següents: «*Dominica tertia, de beato (Georgio) [...]; Georgii martyris [...]; In eadem villa, feria V, de sancto Jorgio [...]; Sermo factus Valentie feria III post Pascha, sancti Georgii [...]; Sermo beati Georgii [...]; De sancto Georgio, martyre [...]*» (1999:506).⁷

5 No vull començar aquest apartat sense mostrar el meu sincer agraïment a Josep Enric Rubio Albaracín l'ajuda que m'ha prestat com a tutor en el treball del qual ha derivat aquest article.

6 VIERA-PIQUÉ (1996: 275-285).

7 PERARNAU (1999: 478-811).

Per a elaborar l'anàlisi comparativa entre el sermó *De sent Jordi* i el *Panegíric de Sant Jordi*, s'ha fet, a més, un ús rigorós de la *Llegenda àuria* de Jacopo della Voragine o Jacopo da Varazze,⁸ perquè com també apunten David J. Viera i Jordi Piqué «segons els autors de l'*Acta Sanctorum*, la *Llegenda àuria* fou, efectivament, la font del sermó que Vicent Ferrer lliurà al poble» (1996:279). Aquests sermons tracten sobre les virtuts de sant Jordi i sant Vicent Ferrer dirigeix la predicació especialment als cavallers. Així ho explica Vicent Martines:

Aquest exemple de sant Jordi és un dels hams de l'oralitat (literària) de sant Vicent Ferrer. Els fets de sant Jordi són l'esquer perquè els cavallers de l'inici del XV no perden la perspectiva no ja de la realitat —sembla que ja no en formava part..., si no no hi predicaria—, sinó d'un ideal que hom vol redreçar (1996:105).⁹

Començant amb la comparació entre el *Panegíric de sant Jordi (P)*, i *De sent Jordi (D)*¹⁰ tots dos comparteixen el mateix *thema*, el versicle¹¹ 31:8 del Siràcida (*Eclesiàstic*)¹² «*Beatus vir qui inventus est sine macula*», tot i que Vicent Ferrer no respecta la citació original de la *Vulgata*: «*Beatus dives qui inventus est sine macula*». A *P* la citació no apareix “completa”, «*Beatus qui inventus est sine macula*», però de totes maneres més avall se cita el principi del tema «*Beatus*

8 VORÁGINE (2014).

9 MARTINES (1996).

10 Per tal de proporcionar un ritme de lectura més fluït s'utilitzaran les abreviacions (*P*), que fa referència al *Panegíric de sant Jordi*, i (*D*), que fa referència al sermó *De sent Jordi*. Pel que fa als fragments que s'hi citaran constantment dels dos sermons es poden trobar en les edicions de Schib (*De sent Jordi*) i de Sanchis Guarner (*Panegíric de sant Jordi*), que es poden consultar en les notes a peu de pàgina 1 i 2. En el moment de redactar aquest estudi, no s'havia publicat encara la recent reedició del *Panegíric* que es pot trobar ara a RUBIO - AGUILAR - HAUF (2023: 475-515).

11 Les citacions bíbliques en valencià s'han extret de: BVI (1996) *Bíblia valenciana, traducció interconfessional*, bvi, València, Saó. Les citacions bíbliques en llatí provenen de: SOCIETAT BÍBLICA (2001) *Biblija.net- La Bíblia a Internet*. Societat Bíblica de Catalunya; Societat Bíblica d'Eslovènia. <<https://www.biblija.net/biblija.cgi?biblia=biblia&cl=ca>> [Consulta: 26/12/2023].

12 A la *Vulgata* «*Beatus dives qui inventus est sine macula et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris*». A la BVI: «Feliç el ric que ha estat trobat irrepreensible i que no ha anat darrere de l'or!».

vir» i es fa èmfasi en la paraula que hi faltava abans, ja que és important per a entendre el significat complet del versicle: «no diu “*homo*”, mas “*vir*”, “*a virtute*”». Sant Vicent utilitza aquest *thema* per a parlar sobre els set pecats capitals dels quals s’ha lliurat l’home virtuós, que en aquest cas és sant Jordi.

A continuació, en la *introductio*, en el cas de *P* sí que està més desenvolupada, ja que es justifica per què anualment se celebra la festivitat de Sant Jordi: «Esta solemnitat anual que es fa de mossènyer sent Jordi, és per les grans ajudes que féu en la conquesta de la ciutat e regne de València». Com que només fa referència a la ciutat i Regne de València, es pot interpretar que sant Vicent al·ludeix a l’ajuda miraculosa que va oferir sant Jordi, acompanyat d’un seguit de cavallers, a Jaume I en la batalla del Puig.¹³ En aquest petit detall es pot observar la capacitat del dominic d’adaptar el sermó a l’auditori que l’escolta. En la *introductio* de *D* només hi ha anunciat que és la festivitat de Sant Jordi i que sobre ell tractarà el sermó. Seguidament, per a tancar la *introductio*, en ambdós casos, i com en la resta de sermons, es fa el res, «Ave Maria».

La part que segueix és la *introductio thematis*, on sant Vicent aprofita per a desenvolupar el *thema* i, particularment, se centra en per què els sacrificis a Déu s’han de fer sense màcula, i ho explica de diferent manera en cada sermó. En el cas del *Panegíric* exposa el sacrifici a partir de la llei positiva i la llei negativa, introduint la primera amb el versicle 22:21 del *Levític* «*Homo qui obtulit victimam Domino, omnis macula non erit in eo*» (*P*), que és una citació incompleta com es pot comprovar si es consulta la *Vulgata*: «*Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bubus quam de ovibus, immaculatum offeret ut acceptabile sit omnis macula non erit in eo*»¹⁴ (Lv 22:21). Com que els sermons, majoritàriament,

13 Segons se cita a les *Cròniques dels reis d’Aragó e Comtes de Barcelona* o *Crònica de Sant Joan de la Penya*.

14 Lv 22:21: «Si algú, en compliment d’un vot o com a ofrena voluntària, vol oferir al Senyor un sacrifici de comunió per a obtenir el seu favor, ha d’oferir un animal del bestiar gros o del menut, sense cap defecte, sense cap tara».

eren dirigits a un auditori analfabet, Vicent Ferrer primer enuncïava l'autoritãt, en aquest cas bïblica, i després la desgranava amb les seues paraules i la traduïa del llatí perquè tots ho compregueren.

Així doncs, empra el mateix procediment amb la llei negativa, introduïda per la citaci3 del *Deuteronomi* 17:1 «*Non immolaberis domino Deo tuo*» (P), que tampoc es va recollir completament: «*Non immolabis Domino Deo tuo bovem et ovem in quo est macula aut quippiam vitii: quia abominatio est Domini Dei tui*»¹⁵ (*Vulgata*, Dt, 17:1). Una vegada, fet l'aclariment de l'autoritãt, i després d'exemplificar-la, «Així com si et donaven vianda que et provocàs a v3mit, diràs: Lleva-la d'avant», el predicador relaciona aquestes lleis divinals amb el sacrifici que va oferir el màrtir sant Jordi a Déu, sense màcula, i recondueix el fil del serm3 al *thema* en qüestió, recalcant la virtut del sant, «*Beatus vir*».

En el cas de *De sent Jordi* explica com es feia el sacrifici antic dels animals comparant-lo amb la Passió de Jesucrist. A diferència del *Panegíric*, en aquest cas no hi ha cap autoritat, és a dir, procedeix directament a exposar els cinc passos que s'havien de seguir per a efectuar el sacrifici d'una ovella:

La primera, que prenien la ovella e portaven-la. La 2^a, presentaven-la als preveres, si serie bona per a sacrifici a Déu. La III^a, escorchaven-la. La IIII^a, escampaven la sanch a darredor. La V^a, cremaven la carn. (D)

Aquestes lleis de sacrifici apareixen en l'Antic Testament, concretament al *Levític* 1, on es parla sobre els rituals dels sacrificis, els holocaustos.¹⁶ A

15 Dt 17:1: «No sacrificues en honor del Senyor, el teu Déu, cap bou ni cap anyell que tinga una tara o un defecte: fóra una cosa abominable davant del Senyor, el teu Déu».

16 El sacrifici particular de les ovelles està recollit en Lv 1:10-13: «¹⁰Si l'ofrena és un holocaust d'un cap de bestiar dels ramats d'ovelles o de cabres, el qui la presenta prendrà un mascle sense cap defecte. ¹¹ El degollarà al costat nord de l'altar a la presència del Senyor, i llavors els sacerdots descendents d'Aaron aspergiran amb la sang els quatre costats de l'altar. ¹² El qui porte la víctima, la tallarà a trossos i separarà el cap i el greix, i un dels sacerdots ho posarà sobre la llenya del foc de l'altar. ¹³ Després l'oferent rentarà amb aigua els budells i les potes de la víctima, i el sacerdot ho oferirà tot al Senyor i ho cremarà a l'altar. És una ofrena consumida tota pel foc, una ofrena d'olor agradable al Senyor».

continuació, es narra la Passió de Jesucrist,¹⁷ estructurada també en cinc parts i es justifica que el sacrifici ha de ser sense màcula de la mateixa manera que «Jesuchrist fo sense màcula tots temps» (*D*). Finalment, introdueix la mateixa citació que al *Panegíric* en la llei negativa i que ja s'ha explicat adés «*Non immolabis Deo tuo [ovem et bovem in quo est macula, ... quia] abhominacio est*» (Dt 17:1).

La següent part del sermó és la *divisio thematis*, on per fi s'enumeren les set màcules de pecats mortals de les quals sant Jordi va defugir. En els dos sermons es desenvolupen els mateixos pecats «La primera, de peccat de ergull. La 2a, de peccat de luxúria. La 3a, de peccat de avarícia. La 4a, de peccat de ira. La V^a, de peccat de gola. La VI^a, de peccat de perea. La VII^a, de peccat de invidia» (*D*) i només hi ha petites diferències en l'enunciació d'aquests com per exemple en *D* «ergull» vs. *P* «supèrbia e vanitat». En el sermó de sant Jordi recollit en el manuscrit d'Aiora¹⁸ es presenten els pecats de forma més esquemàtica, rica i, addicionalment, amb homeotelèutons:

Prima est macula superbie et vanitatis.
Secunda est macula luxurie et carnalitatís.
Tercia est macula avaricie et cupiditatis.
Quarta est macula ira et malignitatis.
Quinta est macula gule et voracitatis.
Sexta est macula de perea et occiositatis.
Septima est macula de enveja perversitatis.

Una vegada exposades les parts se'n dona pas al desenvolupament, és a dir, al cos o *prosecutio*. Així doncs, per començar, sant Vicent exposa el pecat «de ergull» o «de supèrbia e vanitat». En *De sent Jordi* desenvolupa aquesta màcula a partir de tres conceptes: la noblesa de llinatge, el gran poder i la victòria. Al *Panegíric*, que és una narració més detallada, ho fa a partir d'aquestes

17 La Passió de Jesucrist es pot consultar als evangelis canònics de Mateu (Mt 26-27), Marc (Mc 14-15), Lluc (Lc 22-23) i Joan (Jn 18-19) al Nou Testament.

18 FERRER (1995).

tres, amb un nom diferent (noblesa de sang, senyoria d'homes i victòria d'ene-mics) i, a més, hi afegeix una de nova, la bellesa del cos.

En primer lloc, per a introduir el punt de les nobleses, i com explica en tots els sermons sobre aquest màrtir,¹⁹ hi contextualitza qui va ser: «era major noble de tota aquella terra de Capadòcia, més noble de tots, e ja per això no hac supèrbia» (*P*). En el cas de *D* se centra en la noblesa de llinatge «que infla lo cor e done orgull» i justifica que es va conservar d'aquest pecat citant el que sant Jordi pensava: «Axí matex me só yo fill de Adam, de aquell laurador, e axí matex m'é a morir e n'han a menjar vèrmens». Malgrat això, la *Llegenda àuria* no inclou aquesta mena de presentació de sant Jordi, és a dir, sant Vicent, adapta la història a la seua conveniència per tal d'aconseguir més credibilitat entre la massa. Després, cita una autoritat, un salm de David,²⁰ de la mateixa manera que a *P*, i acaba aquesta part, a tall de resum, dient que sant Jordi apreciava el llinatge espiritual i que era fill de Déu per gràcia.

En canvi, amb la lectura de *P* s'entén més el que volia expressar el predi-cador amb el tema de les nobleses. A *P* explica que hi ha dos tipus de nobleses: noblesa de sang i noblesa d'ànima. La noblesa de sang fa referència a la noblesa de llinatge, que a la fi no tenia cap mena de transcendència espiritual, només podia abocar al pecat (sentir orgull i supèrbia) i, consegüentment, a la corrupció de l'ànima. El que és i el que té una persona a la terra (béns materials, títols nobiliaris...) no té transcendència en el cel (que és el que realment importa) i la vida terrenal de cada ésser humà té un final escrit: servir de «vianda de vèrmens».

Quan sant Vicent introdueix aquesta afirmació entra en joc que, com explica Josep-Miquel Sobrer, «L'oposició carn/esperit, tan traginada en la

19 *D*= «*Nobilissimus in Capadocia, regis magni...*»; En el manuscrit d'Aiora: «*Sanctus Georgius erat de nobilioribus terre Capadocie, et nunquam intravit in eo ista superbia. Primo, quia habebat duas nobilitates: prima in anima, secunda in corpore. Et de nobilitate anime licebat se, quia erat de sanguine Iesu Christi, et de Regina Ecclesie per bap-tismu*» (1995).

20 *D*= «*Que utilitas in sanguine, non dum descendo i corrupcione*». *P*= «*Exaltabo te: "In sanguine", id est, "in corrupcione"*». El versicle complet a la BVI, Sl 30 (29):10: «*Què hi guanyaràs que perda la vida i baixa a la fossa? ¿És la pols que et lloarà, que proclamarà que ets fidel?*». A la *Vulgata*: «*Quae utilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem numquid confitebitur tibi pulvis aut adnuntiabit veritatem tuam*» (Sl 29:10).

tradició cristiana, és una internalització de l'oposició pecador/Déu: l'una té valor individual, l'altra col·lectiu» (1984:179).²¹ La contraposició cos/ànima també podria recordar a la dualitat platònica, però el predicador no estava a favor dels filòsofs clàssics com fa constar en els seus sermons.²² Així doncs, la noblesa d'ànima fa referència al fet que sant Jordi era «fill de rei, de Jesucrist, e de regina, de santa mare Església» (*P*), que era el que realment preava, la noblesa espiritual, a diferència de la resta de persones o de l'auditori que l'estava escoltant, que tenien una sang corrompuda i no valoraven les gràcies de Déu.

En segon lloc, Vicent Ferrer parla sobre la bellesa del cos (aquesta part només apareix al *Panegíric*) que tenen els cavallers i aplega a comparar la bellesa de sant Jordi amb la de sant Miquel. Explica que el sant tampoc preava la bellesa del cos, però sí la de l'ànima, i per això es va salvar també de la màcula de supèrbia. A més, el dominic hi afegeix una altra autoritat, en aquest cas dels *proverbis*, «*Fallax et vana pulchritudo*»,²³ i després la tradueix perquè tots n'entenguin el significat: «Falsa e vana és la graciositat del cos, mas aquella de l'ànima és digna de llaor» (*P*).

El sermó del manuscrit d'Aiora²⁴ també inclou la bellesa del cos i, a banda de parlar de la pulcritud corporal dels soldats i de la mateixa autoritat, tam-

21 SOBRES (1984: 173-182).

22 Tomàs Martínez en *Aproximació als sermons de sant Vicent Ferrer* dedica un capítol a establir relacions entre el sant, els clàssics i la història literària (2002:31). Hi recull la següent cita de Miguel Llop, que explica que «Una de les raons bàsiques per les quals Vicent Ferrer critica obertament la doctrina dels antics és pràcticament tan remota com la formalització de la doctrina cristiana: ells no han tingut l'oportunitat d'accedir a la doctrina revelada, no han estat il·luminats i, per tant, la seua saviesa no prové de Déu, sinó que és tota natural: "E per ço la doctrina dels philòsofs és tota natural, que no puge del cel amunt, e per ço no pot muntar les ànimes sobre'l cel, perquè ells dagnats són ab sa doctrina e qui·ls segueix. E açò dien sent Thomàs e sent Agustinus in libro «De fide christiana». Mas lo sent Evangeli, qui és exit del cel, aquell munte les ànimes al cel. (S III 144)"/ "La IIª lum és lum de doctrina espiritual, on antigament los philòsofs solament se regien per enteniment natural. E tal lum no bastave a vida eternal. (S IV 294)". Tota la veritable filosofia, el coneixement del món i de l'ànima, s'identifica directament amb el cristianisme. Vicent Ferrer manté, doncs, la concepció de la *universitas* cristiana, on tot s'inclou o està al servei de l'Església i de tots els cristians» (1995:79).

23 Pr 31:30: «*Xin* l'encís és enganyós, la bellesa s'esvaeix; la dona que venera el Senyor mereix de ser alabada». *Vulgata*: «*Sin fallax gratia et vana est pulchritudo mulier timens Dominum ipsa laudabitur*».

24 «*Item, dat Militibus pulchritudo corporis superbiam et vanitatem, intantum quod inveniunt tunicam, nec caligas, que bene veniant eis*. Fan-se, anant a les albardans *cum* campanetes, et treperes,

bé conté un exemple on menysprea la vestimenta dels soldats i la ridiculitza a través d'una comparació amb la que duen els bufons. Amb l'ús d'aquest exemple, i amb les marques d'oralitat que hi desprenen les paraules, el predicador deguera aconseguir rialles entre els assistents.

En tercer lloc, (i en segon en *De sent Jordi*) parla sobre la supèrbia que creava ser senyoria d'homes, i en efecte, tindre un gran poder. En *D* demostra no només com sant Jordi no va tacar-se d'aquest tipus de supèrbia, sinó que, a més, li deia a Jesucrist que si algú de la seua companyia abusava del seu poder, hauria de ser ell mateix, qui li hauria de donar explicacions. És per això que tenia por, perquè segons la *Bíblia* els judicis són severos.²⁵ Aquesta última pregària²⁶ tampoc es troba a la *Llegenda àuria*. A *P* sant Vicent Ferrer interpel·la el públic amb una pregunta retòrica: «per esta senyoria penseu que se n'inflàs ne fes ultratge a negú?». Després hi cita un versicle del Siràcida que a *D* se citarà per a concloure la màcula de supèrbia com a moralitat: «*Quanto magnus es, humilia te in omnibus*».²⁷

Pel que fa a la victòria, en ambdós sermons hi explica que sant Jordi no entrava en batalla si no sabia que havia de guanyar, però no ho feia així per supèrbia, sinó que pensava que era un do que li atorgava Déu, i ho justifica amb una autoritat de David: «*Non nobis, Domine, non nobis set nomini tuo da gloriam*» (*D*).²⁸ A *P* tanca aquest apartat rememorant el *thema*: «*Beatus vir*».

demonstrando se yo, jo, yo, scilicet orat. Sanctus Georgius, quamvis pulcher in corpore, non licebat de ista pulcritudine, sed de anima alba propter passionem Iesu Christi. Amabilis per prudentiam, et sanctus in suis operibus, non de campanetes, que a homens folls no-ls cal campanetes al coll...», dins de San Vicente Ferrer. Colección de sermones de cuaresma y otros según el manuscrito de Ayora, (1995).

25 Utilitza una cita bíblica per a explicar-ho, Sv 6:5: «Per això, de sobte s'alçarà esglaiador contra vosaltres, perquè als poderosos els espera un juí més sever».

26 Fent referència a sant Jordi: «Mas no n'havia supèrbia, mas deya: “Senyor Jesuchrist, e de tant vos só tengut, que si degú de la mia companya furte o fa deshonestat, que us ne haja a dar compte”, *De sent Jordi*.

27 Sir 3:18: «Com més important sigues més humil t'has de fer, i llavors el Senyor et donarà els seus favors».

28 Sl 115 (113B):1: «No ens dones a nosaltres la glòria, no ens la dones, Senyor; dóna la glòria al teu nom, perquè ets fidel en l'amor».

La segona màcula, la luxúria, és una de les més interessants, ja que en aquesta part sant Vicent Ferrer invoca el fragment més conegut de la llegenda de sant Jordi, on apareixen la princesa i el drac. Comença en ambdós sermons comentant que sant Jordi era pur i verge i que quan entrava a les ciutats havia de vigilar les dones que li deien «Senyor, siam guardades sots vostra guarda» (P), uns fets que no consten en la *Llegenda àuria*. D'aquest fragment es pot fer la següent reinterpretació: volia fer entendre que les dones se li insinuaven a sant Jordi, però com ell era un home pur i bon cristià no queia en les temptacions, així com sí que ho va fer Adam quan Eva el va temptar, és a dir, en el pecat original.²⁹

Després d'aquesta breu presentació el predicador procedeix a contar la llegenda. Com que l'estil i la història varien entre els dos sermons, s'ha cregut convenient comentar la resta de la màcula de luxúria per separat i una vegada analitzades les dues versions se n'extrauran les conclusions.

En primer lloc, es comentarà *De sent Jordi*. Comença la narració explicant «que lla en aquella terra havia hun lach gran, e havia-y hun gran drach», que correspon amb la *Llegenda àuria*, però tot seguit es bota part de la història³⁰ —el drac cada dia es menjava dues ovelles- fins al tros on el drac ja menja persones i el rei ha d'entregar a la filla: «e menjava's moltes persones. E havia

29 Gènesi 3:1-23, *El pecat i les seues conseqüències*.

30 A la *Llegenda àuria* de Varazze entre la descripció del drac i quan el drac s'ha de menjar la princesa es narra la següent part: «pues cuantas veces intentaron capturarlo tuvieron que huir despavoridas a pesar de que iban fuertemente armadas. Además, el monstruo era tan sumamente pestífero, que el hedor que despedía llegaba hasta los muros de la ciudad y con él infestaba a cuantos trataban de acercarse a la orilla de aquellas aguas. Los habitantes de Silca arrojaban al lago cada día dos ovejas para que el dragón comiese y los dejase tranquilos, porque si le faltaba el alimento iba en busca de él hasta la misma muralla, los asustaba y, con la podredumbre de su hediondez, contaminaba el ambiente y causaba la muerte a muchas personas. Al cabo de cierto tiempo los moradores de la religión quedáronse sin ovejas o con un número muy escaso de ellas, y como no les resultaba fácil recebar sus cabañas, celebraron una reunión y en ella acordaron arrojar cada día al agua, para comida de la bestia, una sola oveja y una persona, y que la designación de ésta se hiciera diariamente, mediante sorteo, sin excluir de él a nadie. Así se hizo; pero llegó un momento en que casi todos los habitantes habían sido devorados por el dragón. Cuando ya quedaban muy pocos, un día, al hacer el sorteo de la víctima, la suerte recayó en la hija única del rey», (2014:107-108). A partir d'ací es narra com el rei intentà subornar als seus súbdits per a que no fora la seua filla qui morira, però aquests es revelaren i, finalment, arribaren a un pacte d'ajornament de la mort de vuit dies.

ýdoles en aquella terra, e deyen que la ciutat devia ésser devorada per aquell drach, si ja lo rey no li donava sa filla» (*D*). A partir d'ací, s'hi respecta prou la *Llegenda àuria*, això sí, resumidament. Coincideix, tant en un text com en l'altre, que el rei vesteix a la princesa amb les millors gales i es lamenta entre plors, i li diu a la filla el que ell volia fer: «Ara, ma filla, yo vos havia el cor de dar-vos a hun gran rey per muller, mas pus que axí és, no s'i pot alre fer».³¹

La princesa es dirigeix cap al llac i, en el sermó de sant Vicent, es troba a sant Jordi una vegada allí, però en la llegenda se la troba ell mentre ella es dirigeix a la seua destinació. El diàleg entre el cavaller i la donzella també és prou respectuós amb la *Llegenda àuria*, com apareix el drac i com sant Jordi descavalca del cavall. El que canvia és la matança del drac, perquè a *D* el mata sant Jordi *ipso facto* i a la llegenda el lliguen entre els dos i l'arrosseguen fins a la vila. És allí on el sant proposa un tracte: si tots es bategen i creuen amb Crist els promet que matarà al drac. Una vegada es van convertir al cristianisme sant Jordi els va alliberar de la bèstia com havien acordat. Tot i això, pel següent fragment que apareix a la *Llegenda àuria* es pot deduir que Vicent Ferrer va extraure aquesta part de la història d'un altre llibre:

En algunos libros la historia del dragón se narra más compendiosamente, diciendo meramente a este propósito que, cuando uno de estos monstruos trataba de devorar a una joven, san Jorge se santiguó, empuñó su espada, atacó a la bestia y la mató (2014:112).

A continuació, en *De sent Jordi* es conta que el rei, agraït, li volia oferir a sant Jordi la filla com a esposa i ell li va dir qui li l'entregara a Jesucrist, un acte que no apareix a la *Llegenda àuria*. Seguidament, es diu que va ser per això que es va batejar tota la ciutat, i com ja s'ha esmentat, aquesta escena es va desenvolupar abans de matar el drac. Finalment, interpel·la el públic, concretament als

31 A la *Llegenda àuria*: «y bañándola con sus lágrimas [...] ¡Ay, hija mía queridísima! Creía que ibas a darme larga descendencia, y he aquí que en lugar de eso vas a ser engullida por esa bestia. ¡Ay, dulcísima hija! Pensaba invitar a palacio a tu boda a todos los príncipes de la región...» (2014:108).

cavallers, i els acusa que ells no hagueren seguit els passos del sant i hagueren deshonorat la donzella. Per acabar, hi afegeix la moralitat per al tancament de la màcula «que siau cast, vosaltres de matrimoni e vídues e vèrgens», acompanyada de la versió llatina,³² però sense anunciar a qui pertany l'autoritat.

A diferència de *De sent Jordi*, al *Panegíric* sant Vicent Ferrer comença ubicant d'on era el sant «En una província, prop de la terra de Capadócia, en Líbia... », de la mateixa manera que comença la *Llegenda àuria*: «San Jorge fue un tribuno, oriundo de Capadocia. En cierta ocasión llegó a una ciudad llamada Silca, en la provincia de Libia» (2014:107), però a més hi afegeix que «en aquella ciutat adoraven ídols» (P). Així continua parlant sobre els ídols i els dimonis «E los demonis no són contents que la persona faça pocs pecats, mas molts» i explica que el dimoni els va demanar als ciutadans que oferiren els fills (al drac) i cita una autoritat bíblica: «*immolaverunt filios daemonibus*».³³

A continuació, comença una nova versió de la llegenda, i és que en aquest cas el predicador conta que els vilatans adoraven al drac com un Déu, de la mateixa manera que ho feien els babilonis, i cita (Nn, 13), suposadament un llibre bíblic, però la referència n'és incorrecta. En aquest estudi s'ha considerat que possiblement sant Vicent Ferrer volia referir-se al llibre deuterocanònic *Daniel grec*, concretament a *Daniel i el dragó*:³⁴ «Els babilonis veneraven també un gran dragó» (Dngr 14:23).

32 «*quia bona est castitas conjugalis, melior vidualis, optima virginalis*». / VEGEU BRINES (1984: 11): «Referint-se als diversos nivells de castedat, parla de castedat conjugal, castedat vidual i castedat virginal: “Diu Beda ací una doctrina: que matrimoni és bona obra si casta és. E són tres graus de castedat: *castitas conjugalis, castitas vidualis et castitas virginalis*. La primera és bona, la segona és mellor, la III^a és òptima. E totes aquestes volgué figurar e aprovar Jesuchrist. Primo, com fo nat e volgué nàixer de la Verge Maria, e ací se mostre la castedat virginal. Secundo, com fo nat, volch ésser beneyt de una santa dona vídua, no la mare de la Verge Maria, mas altra dona, e ací-s mostre la castedat vidual. Tercio, la volgué mostrar en aquestes bodes in Cana Galilee, ço és castedat matrimonial”».

33 La cita, com bé s'indica al sermó és el Salm 105: 37: «*Et immolaverunt filios suos et filias suas daemoniis*»/ Sl 106 (105):37 «immolant els dimonis els seus fills i les seues filles», que juntament amb els altres versicles pren més sentit: «³⁶Van donar culte als seus ídols, van caure en els seus paranys, ³⁷immolant als dimonis els seus fills i les seues filles.³⁸ Escamparen així una sang innocent, la sang dels fills i de les filles sacrificats als ídols cananeus, i aquella sang va profanar el país». Els fets que es relaten a la *Bíblia* són els que cometen els ciutadans de Silca amb els seus fills immolant-los al drac.

34 Dngr 14: 23-27: «²³ Els babilonis veneraven també un gran dragó. ²⁴ El rei va dir a Daniel:/-No

Arran d'aquest canvi en la història, ara és el rei que entrega com una ofrena la filla al drac. Sant Jordi apareix igualment per revelació divinal i pregunta a la donzella què hi fa al llac, a la qual cosa li fa una contesta molt pareguda a de la *Llegenda àuria* i *De sent Jordi*: «Valent cavaller, anats e fugits; no vullats morir, que no em poríeu ajudar[...] e era llur déu, e havia demanat que ella fos vianda sua» (*P*). Sant Jordi creu que Déu li donarà la victòria i entra en batalla, però primer se senya, igual que a la *Llegenda àuria*, i dient «¡Jesús!» el va ferir i el va matar.

De la mateixa manera que ocorre a *De sent Jordi*, el rei li va oferir a sant Jordi la princesa³⁵ (i el regne), però aquest la rebutjà i li demanà al rei que l'entregara a Jesús perquè era ell qui l'havia salvat, i així va ser com es van batejar vint mil hòmens. Finalment, recalca que el sant no tenia temptacions per la luxúria, i posa un exemple del que haguera fet un cavaller que no fora ell: «“Jo us delliuraré del drac de l'estany, mas venits-ne ab mi, e jo seré lo drac que us devoraré”».

Així doncs, una vegada analitzades les dues versions de la màcula de luxúria es pot veure com en *De sent Jordi* es respecta més la història original recollida en la *Llegenda àuria*, però, tot i això, no concorden totes les parts. La versió del *Panegíric* és una versió bastant diferent a la llegenda, però sant Vicent presenta algunes parts introduïdes per autoritats bíbliques que li aporten un to veraç al discurs i, a més, d'aquesta manera aconseguia ressaltar les virtuts cristianes del sant, que era el seu objectiu principal. De totes maneres, com expliquen David J. Viera i Jordi Piqué:

podràs dir que aquest no és un déu viu. Adora'!!²⁵ Daniel li replicà:/ -Jo adore el Senyor, el meu Déu. Ell sí que és el Déu viu! ²⁶ Però aquest dragó -només que tu, oh rei, m'ho permetes-, jo el mataré sense espasa ni garrot. /El rei li va dir:/ -Et done permís. /²⁷ Daniel va agafar pega, greix i pèls, ho va bullir tot, en va fer boles i les tirà a la gola del dragó. El dragó se les va engolir i va rebenjar. Llavors Daniel exclamà:/ -Mireu quines coses adoreu!».

35 Com explica Joan Borja i Sanz en *L'imaginari popular en sant Vicent Ferrer: semblances i exemples en els Sermons vicentins*, «Aquesta resolució del relat, que fa palesa la tensió amatòria latent entre l'heroi redemptor i la donzella rescatada, delata la convergència existent entre la llegenda de sant Jordi i el motiu rondallístic de l'heroi que venç el drac, allibera la donzella i, al final, s'hi casa. Ens referim, òbviament, al tipus ATU 300, “The Dragon-Slayer”» (2019:62).

Hem de considerar també com a fonts de sant Vicent les peces teatrals sobre sant Jordi que es representaven sobretot a Catalunya, França i Anglaterra. A Mallorca es troba, a més a més, un manuscrit i edició de la *Consueta* i de la *Passió de Sant Jordi* en català, editades per Josep Romeu. Vicent Ferrer pot haver vist una *Consueta de Sant Jordi* semblant a la mallorquina. Recolza aquesta opinió el fet que el diàleg s'assembla a la versió catalana més que al manuscrit llatí. La gent que seguia i escoltava sant Vicent era generalment senzilla i ignorant. És per això que sovint se servia de diàlegs i episodis populars, extrets del drama popular català i d'altres lectures en llengua vernacle, amb la qual cosa els seus oients comprenien millor les seves lliçons morals (1996:280).

Reprement l'anàlisi dels dos sermons, el pecat que segueix la luxúria és l'avarícia. En el cas de *D* és molt breu en aquesta part i sant Vicent prossegueix contant la llegenda, concretament, que el sant no volgué casar-se amb la princesa³⁶ i el rei li va oferir or, però sant Jordi el va rebutjar i li va dir que el donara per a fer esglésies i hospitals. A la *Llegenda àuria* no consta exactament igual aquest procés, ja que el rei, mana construir només una església i sense que sant Jordi li ho demanara abans «El rey, agradecido, hizo construir una iglesia dedicada a Santa María y a san Jorge» (2014:112).

No obstant això, potser sant Vicent inclou en el sermó la construcció d'hospitals perquè com continua la *Llegenda àuria* «al pie del altar de la citada Iglesia comenzó a manar una fuente muy abundante de agua tan milagrosa que cuantos enfermos bebían de ella quedaban curados de cualquier dolencia que les aquejase» (2014:112). Per tant, no s'hi va construir un hospital, però sí que es curaven els malalts. Finalment, el predicador adverteix de la moralitat «no vullau ésser avariciosos de ço que no és vostre» (*D*).

Al *Panegíric* el dominic comença explicant que sant Jordi, haguera pogut tindre «infinitos tesoros» perquè «prenia algunas ciutats», però ell no volia les riqueses i amb els diners els pagava el sou als cavallers. A continuació, retorna

36 Com ja s'ha esmentat adés, en la *Llegenda àuria* no consta que el rei li oferira la filla a sant Jordi per a casar-se.

a la “llegenda” i estableix un diàleg entre sant Jordi i el rei, on aquest li ofereix or al sant i, en aquest cas, sí que l’accepta ell mateix «Jo en prendré, mas per a nostre senyor Déu Jesucrist, a fer esglésies, e a òrfens a maridar, e per altres obres pies» (P).

Seguidament, Vicent Ferrer torna a fer al·lusió als cavallers, i diu que van buscant guanys en secret i per aconseguir-ho forcen als vassalls en contra de la seua voluntat. Després d’haver fet l’acusació pretén fer reflexionar l’auditori a través de dues autoritats bíbliques. En primer lloc, cita el versicle dels *Filipencs* 3:8 «*Aestimabatur omnia in detrimentum esse*»³⁷ i en fa pròpia interpretació, «Totes les coses terrenals estimem així com a fem», amb la finalitat d’exemplificar-ho per tal que els oients ho entengueren. Així doncs, explica que el fem a casa put, però si s’escampa per terra dona fruits, i amb això estableix una analogia amb la moneda, perquè no se n’ha de tindre massa, sinó que s’ha de repartir, així com ho fa sant Jordi, a diferència dels cavallers, a qui torna a acusar d’avars.

Per acabar amb el pecat, cita el versicle 12:15 de Lluc «*Cavete ab omni avaritia*»³⁸ i, seguidament, fa una enumeració «de tort hi ha moltes maneres, ço és, rapina, llogre, simonia, furt secret, engan, calúmia, vexar la gent per haver diners» (P), i repeteix un altre tros del mateix versicle «*Ab omni avaritia guardate*» i d’aquesta manera recorda que sant Jordi, virtuós, es va salvar del pecat d’avarícia. Així doncs, com s’ha pogut comprovar, la versió del *Panegíric* és més completa en comparació a la *De sent Jordi*, perquè a banda de compartir el fragment de la llegenda incorpora autoritats de la *Bíblia*, les

37 Fl 3:8: «Més encara, tot ho considere una pèrdua, comparat amb el bé suprem que és conèixer Jesucrist, el meu Senyor. Per ell m’he avingut a perdre-ho tot i a considerar-ho escòria, a canvi de guanyar-lo a ell». La versió de la *Vulgata* és: «*verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei propter quem omnia detrimentum feci et arbitrator ut stercora ut Christum lucri faciam*».

38 Lc 12:15: «Llavors digué a la gent:/-Estigueu alerta, guardeu-vos de tota ambició de riquesa, perquè, encara que nade en l’abundància, la vida d’un home no prové dels seus béns». La versió de la *Vulgata*: «*dixitque ad illos videte et cavete ab omni avaritia quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quae possidet*».

quals aprofita per a fer exemplificacions i aconseguir l'alliçonament, dirigit especialment als cavallers.

La quarta màcula de la qual sant Jordi es va lliurar va ser la ira i la maliginitat. Tant en un sermó com en l'altre, sant Vicent destaca la paciència que disposava el màrtir per a introduir el desenvolupament del pecat. A més, també en els dos casos aprofita la *Llegenda àuria* per a demostrar que realment sant Jordi es va reservar de pecar, tot i que no ho va tenir fàcil. Així doncs, en *D* i *P* exposa que a l'època que va viure el sant hi havia dos emperadors, Dioclecià i Maximità, i que el governador Dacià va desencadenar una cruel matança contra els cristians. En el cas de *P*, sant Vicent afegeix on va ocórrer, ja que Dacià va ser prefecte romà d'Hispània i aquest fet deguera escandalitzar més el públic per la proximitat: «Dacià fón tramés en aquestes parts d'Espanya, e matà més de vint milia cristians», mentre que Varazze a la *Llegenda àuria* no localitza la massacre a cap lloc concret, però sí que puntualitza que van ser dèsset mil cristians els que van morir.³⁹ A *D*, en canvi, es limita a dir que Dacià perseguia els cristians i un dia sant Jordi va anar a la ciutat on era l'emperador romà.

Seguidament, a la *Llegenda àuria* es narra que sant Jordi commocionat per aquestes accions bèl·liques va renunciar a la seua carrera política i militar per a predicar la fe cristiana.⁴⁰ Al *Panegíric* el dominic manipula aquesta narració i la transforma en veu de sant Jordi: «Dix sent Jordi: “Fins ací jo he batallat ab cavall; ara vull batallar a peu”. Ell ho donà tot per amor de Déu, e deixà lo hàbit de la cavalleria, e pres l'hàbit simple de cristià». A *De sent Jordi*, en canvi omet aquest fragment i passa a citar el que sant Jordi va dir en arribar a la ciutat de l'emperador: «*Omnes dii gencium demonia, Dominus autem celos*

39 «Por aquel tiempo, siendo emperadores Diocleciano y Maximiano, el presidente Daciano desencadenó una horrorosa persecución contra la Iglesia, con tal saña que en cosa de un mes fueron martirizados diecisiete mil cristianos; y no se produjeron más víctimas porque muchos de los perseguidos, vencidos por las torturas, renegaron de Cristo y consintieron en ofrecer sacrificios a los ídolos» (2014:112).

40 *Llegenda àuria*: «Dícese que san Jorge, interiormente afligido por el espectáculo de aquellas matanzas y por las defecciones que entre los fieles se producían, renunció a su carrera política i militar; distribuyó sus bienes entre los pobres, y, visténdose como solían vestir en aquella época los cristianos, se echó a la calle y empezó a predicar a las multitudes repitiendo frases como éstas: “Los dioses de los paganos son verdaderos demonios. El único Dios auténtico es el que creó el cielo y la tierra”» (2014:113).

fecit»,⁴¹ autoritat bíblica que també se cita al *Panegíric*. En els dos sermons, després d'aquesta citació, introdueix el diàleg entre Dacià i sant Jordi, que també hi figura de manera semblant en la *Llegenda àuria*:

E l'emperador que u hoí dix: “Què diu aquell hom?” “Senyor, diu que tots los déus de les gens són dimonis, mas que-l seu senyor ha fet los cels”. “Feu-lo'm venir davant”, e vench, e l'emperador lo enterogà: “Qui és tu?” “Yo so aquell cavaller Jordi”. “E donchs, com vols morir a mala mort?” E sent Jordi dix: “Yo vull morir per amor de Jesuchrist, car tal mort no és mala, ans és bona” (D).

Després del diàleg, en ambdós sermons es narra la tortura a la qual Dacià va sotmetre sant Jordi. En certa manera recorda a la Passió de Jesucrist, primer l'interrogatori a Jesús davant el Sanedrí i Pilat i després les tortures i, en el sermó D, s'hi fa una analogia explícita a la crucifixió de Jesús: «E féu-lo posar sobre hun turment appellat aculeu, a manera de tisora: X, e quan sos saygs lo estiraven, ell pensava en lo estirament de Jesuchrist quan lo clavaren en la creu». Al *Panegíric* sant Vicent exagera més la tortura a través d'un to teatral i, a més, hi afegeix en veu de sant Jordi diferents cites bíbliques per a justificar que es va salvar per la fe i la gràcia de Déu: «*Non sunt condignae passiones, etc.*” (Rm, 8,18)»,⁴² (aquesta també apareix a D), «*Stultum interfecit iracundia*” (Jb, 5, 2)»⁴³ i «*Qui odit fratrem suum, homicida est*” (1Jo, 3, 15)».⁴⁴

41 Sl 96 (95):5: «perquè els déus dels pobles no són res, però el Senyor ha fet el cel». A la *Vulgata*: «*quoniam omnes dii gentium daemonia at vero Dominus caelos fecit*» (Ps 95:5). Com es pot observar, la traducció al català potser distorsiona la cita bíblica, la qual es reproduïx, si més no, quasi igual a la *Llegenda àuria* «“Los dioses de los paganos son verdaderos demonios. El único Dios auténtico es el que creó el cielo y la tierra”» (2014:113).

42 Rm 8:18: «Jo pense que els sofriments del món present no són res comparats amb la glòria que s'ha de revelar en nosaltres».

43 Jb 5:2: «Mira, el despit mata el neci, l'enuig fa morir l'estúpid».

44 1Jn 3:15: «Tot aquell que odia el seu germà és un assassí, i ja sabeu que cap assassí no té vida eterna dins d'ell».

Finalment, la moralitat que extrau als sermons no és la mateixa. A *D* presenta una estructura circular, ja que torna a parlar sobre la paciència que havia exposat al principi i que ara ja ha estat demostrada: «Moralment: que vullau haver paciència e que perdoneu a vostres enemichs, e pregar per aquells, etc». En canvi, a *P* se centra en què sant Jordi es va salvar a si mateix i remet al *thema*: «Sent Jordi, així com a savi e discret, no matà si mateix. Ergo: “*Beati*”, etc».

La cinquena màcula és el pecat de gola i voracitat. Al *Panegíric* sant Vicent comença advertint sobre les inconveniències de la gola: «Fa mal al cos e a l'ànima per la vista e l'alè, tap de barral; ítem, perden la força, que fa tremolar, e fa perdre l'enteniment e fa venir poagre e mal de caure». Seguidament, i en conseqüència de les raons exposades, afirma que «Una bèstia no prendrà sinó ço que li serà necessari de menjar e de beure», i hi afegeix una citació bíblica que encara aporta més solidesa al dit: «“*Ne forte graventur corda vestra in crapula*” (Lc, 21,34)».⁴⁵

A continuació, de la mateixa manera que ja ha fet en l'explicació d'altres pecats, es dirigeix als cavallers i els acusa una altra vegada de luxuriosos:

E ara dient los cavallers: “No ens donem dejunis, car havem mester la força”. En Cavaller, jo us diré com perdeu la força: per luxúria, car castedat dóna ardiment, e luxúria tol la força. Així, sent Jordi guardava-se'n e dejunava (*P*).

A *De sent Jordi*, en canvi, s'estalvia la primera part i comença directament enaltint el virtuosisme del màrtir:

Quan venia en la XL^a, ell la dejunave tota, e los IIIe témpores». Tot seguit, s'adreça als cavallers també: «Mas ara los cavallers, què dien? “Dejúnon los capellans!” E què vol dir açò? Que·ls capellans dejunant vagen a paraís, e los cavallers no dejunant a infern. (*D*)

45 Lc 21:34 «Vosaltres estigueu alerta: que l'excés de menjar o l'embriaguesa o les preocupacions de la vida no siguen un pes per al vostre cor, perquè de sobte, com un llaç, vos trobaríeu al damunt aquell dia».

Tot plegat, sant Vicent reenganxa el fil de la *Llegenda àuria* en ambdós sermons. No obstant això, divergeixen les versions i, en aquest cas *De sent Jordi* és més fidel a la llegenda que recull Varazze.⁴⁶ Així doncs, el dominic explica que Dacià, després d’haver torturat sense èxit sant Jordi, va parlar amb un encantador perquè li torbara l’enteniment. A *D* l’encantador intenta enverinar sant Jordi dues vegades, però aquest se senya abans de beure i el Senyor el protegeix. Quan el metziner s’adona que sant Jordi manté l’enteniment, fet miraculós, es converteix al cristianisme i, tot seguit l’emperador el mata.

A *P*, l’encantador no parla d’enverinar, sinó d’embriagar, fet distintiu entre *D* i la *Llegenda àuria*: «Lo encantador hac vi, no per matar-lo, mas per embriagar-lo, que el torbàs que no es poria defensar». El desenllaç és el mateix, la mort de l’encantador. A *P* sant Vicent fa una síntesi molt breu, «E així, hajats temprança. Ergo, tema», però a *D* s’esplaia més. Hi destaca la virtut de sant Jordi de no poder morir per la boca perquè no era golafre i, explícitament, exposa la moralitat que recopila també en estructura circular: la importància del dejú durant la quaresma i la responsabilitat dels cavallers d’abstenir-se de la luxúria.

La sisena màcula és la de peresa i ociositat. En els dos sermons fa una breu explicació d’allò que feia sant Jordi durant el dia a dia per a demostrar que no era peresós i, a més, que era bon cristià. A *De sent Jordi* diu:

46 «Convencido Daciano de que por el procedimiento seguido por aquel hombre no podría conseguir de él lo que pretendía, hizo venir a una hechicero y le dijo: /-Los cristianos, valiéndose de artes mágicas, toman a broma los suplicios a que los sometemos y se niegan a ofrecer sacrificios a nuestros dioses. / El hechicero le propuso: /-Deja a ese sujeto de mi cuenta; si no logro vencer su resistencia, córtame la cabeza. /Inmediatamente el mago comenzó a planear sus brujerías; preparó una pócima de vino envenenado e, invocando el nombre de sus dioses, dióselo a beber a Jorge. Éste se santiguó, tomó en sus manos la redoma del vino, bebió hasta la última gota de aquel licor emponzoñado, y se quedó tan campante; aquella bebida no le produjo daño alguno. /El mago preparó un veneno mucho más fuerte que el anterior. Jorge, tras santiguarse, se lo bebió de un trago. Tampoco en esta ocasión sintió la menor molestia. En vista de ello el hechicero postróse a los pies del santo y, con muchas muestras de arrepentimiento, llorando, le pidió perdón por haber tratado de envenenarlo, y se convirtió al cristianismo. En cuanto el gobernador se enteró de que el mago se había hecho cristiano, lo condenó a muerte y momentos después el nuevo convertido fue decapitado» (2014:114).

Car tots jorns per lo matí fahye sa oració, e al vespre també, e anava hoir missa en l'alba e hoye aquella sens parlar, devotament e complida. *Item*, tots dichmenges reconciliave e combregave. E per ço, com ell ere tan diligent, dir-vos-n'è una maravella.

A *P* hi fa una descripció molt semblant, però més adreçada als cavallers:

No fo en sent Jordi, que ell fo molt diligent en obrir béns espirituals. Quan no havia batalla contra enemics, que era en temps de pau, ell portava cilici, e batia's ab disciplines, e dormia en terra, e feia oració en la nit, e per lo matí oïa sa missa, e cada dicmenge confessava e combregava. Així, los bons cavallers no deuen fer guerra contra dones, mas dejunar e portar cilici e disciplina.

Cap d'aquestes descripcions apareix a la *Llegenda àuria*, però després d'aquesta breu introducció es recupera en els dos sermons la llegenda per on s'havia quedat. En la següent part Dacià decideix tornar a torturar sant Jordi. En aquest cas ho fa a través de dos mecanismes: primer el lliga a una roda amb punyals, sobreviu i, després, el fa entrar dins d'una tina amb plom brusent i, gràcies a les pregàries a Déu, surt il·lés en els dos casos.

A diferència de la *Llegenda àuria*,⁴⁷ el predicador fa ús d'un to teatral en què improvisa diàlegs entre Dacià i sant Jordi i, també, d'aquest encomanant-se a Déu: «E Dacià li fa paor de aquell turment, e lo beneit sent Jordi li diu: “¿De això me fas por? Jo m'hi metré”. E senyà's primer, e dix: “Senyor Jesucrist, a tu me coman!”» (*P*). A més, sant Vicent Ferrer modifica alguns aspectes de la narració com a *De sent Jordi*, on explica que el màrtir es va salvar de les rodes perquè els àngels les van desfer⁴⁸ i que van morir molts homes, o que la tina

47 «Al día siguiente Jorge fue atado a una rueda que giraba en una órbita llena de espadas de doble filo; pero nada más poner en marcha el cruel artefacto la rueda se quebró y Jorge salió de la prueba totalmente ileso. Presa de inmenso furor, el juez mandó que frieran al santo en una descomunal sartén llena de plomo derretido. Entró Jorge haciendo la señal de la Cruz, tendióse en ella y se sintió tan a gusto como si estuviese tomando un baño delicioso» (2014:114-115).

48 «E veus que àngels desferen les rodes, e axí com les trenquaven, los troços mataren tants mília

en compte de plom era d'oli. Finalment, n'extrau la moralitat: «*Moraliter*: que no vullau ésser pereosos. Fets axí com ell» (D); «Doncs, prengam exemple del beneit sent Jordi: no siam negligents en fer bones obres» (P).

Per acabar, el dominic exposa el sèptim pecat, el d'enveja i, en aquest cas a penes hi ha introducció. És per això que procedeix a contar el final de la *Llegenda àuria*,⁴⁹ en els dos casos, d'una manera prou sintetitzada, i com en la resta de sermó, transformada en les seues paraules. Dacià desisteix de la tortura per segona vegada i intenta convèncer sant Jordi perquè adore els seus ídols. Sant Jordi irònicament ho accepta i Dacià, content, engalana la ciutat i tots els veïns van al temple. Una vegada tots dins sant Jordi fa un senyal als cristians perquè s'aparten i el temple es derroca amb tots els infidels a dins. És així com en el cas del *Panegíric* intenta demostrar-li a Dacià que no pot pretendre que els seus deus els protegissen si no saben protegir-se a si mateixos. A *De sent Jordi* directament quan s'assabenta dels fets Dacià li pregunta a sant Jordi «“E no havies dit tu que tu adoraries?” “Sí, mas no ýdola.”» i, seguidament, li sentència la mort: «E feu-lo rocegar per la ciutat, e puix feu-lo escapçar.⁵⁰ E ve'l-vos en paraís ab tants mília àngels».

Al *Panegíric* la versió de la mort també coincideix amb la *Llegenda àuria*, tot i que en aquest cas sant Vicent Ferrer hi afegeix descripcions per impactar més l'auditori:

hòmens» (D).

49 A la *Llegenda àuria* el final és més extens i descriptiu. Dacià i sant Jordi també mantenen un diàleg, com en els sermons, Dacià decora la ciutat, sant Jordi demana al senyor que derroque el temple, etc. A més, a la *Llegenda* hi ha una escena que sant Vicent omet: la dona de Dacià es converteix al cristianisme després d'haver vist el poder de Déu, i el marit mana la seua mort. Quan aquesta acaba el patiment l'emperador mata a sant Jordi. Més detalladament, es pot consultar entre les pàgines 115 i 118 de *La leyenda dorada* (2014).

50 A la *Llegenda àuria* també arrastren a sant Jordi per la ciutat i el decapiten: «Daciano, en cuanto expiró su esposa, condenó a san Jorge a ser arrastrado por la ciudad hasta llegar al sitio en que había de ser decapitado; al día siguiente se ejecutó la sentencia. El santo, antes de morir, rogó al Señor que se dignara a conceder a cuantos le pidieran algo por mediación suya lo que solicitasen, y mereció oír una voz que decía des de lo alto: “Ten la seguridad de que este ruego tuyo ha sido escuchado en el cielo y será tenido en cuenta”. Acto seguido el verdugo segó la cabeza del invicto mártir. Su muerte ocurrió en tiempo de los emperadores Diocleciano y Maximiano, que iniciaron su gobierno hacia el año 287 de la era cristiana» (2014:118).

Dacià lo feu rossegar, e a coa de cavall lo féu estirassar; e tots los carrers estaven plens de sang. E com fón al lloc on lo havien a escapçar, ell fa oració e fa gràcies a nostre senyor Déu que li havia dada victòria en totes aquelles batalles, e pregà a nostre senyor Déu Jesucrist que volgués ajudar als cavallers que en armes justes lo invocarien; e així fon escapçat, e morí.

És la part final de *P* la que no hi consta a la *Llegenda*, ni tampoc a *De sent Jordi*:

L'ànima de sent Jordi impetrà ab nostre senyor Déu que trametés llamp que matàs a Dacià, e, així, morí tantost, e diables lo se'n portaren; e lo màrtir gloriós mossènyer sent Jordi és col·locat en glòria eterna, e advocat especial per los cavallers virtuosos.

Tanmateix, al sermó del manuscrit d'Aiora sí que apareix aquesta part: «*Et sicut fuit decapitatus, Dacianus volens redire ad domum, precibus anime beati Georgii venit llamp del cel, et occidit Dacianum, et sic finivit Dacianus vitam suam malam*».

Finalment, *De sent Jordi*, a diferència del *Panegíric*, conclou amb un breu *epilogus* on sant Vicent tanca el sermó recordant que sant Jordi es va conservar de tots els pecats i, a més, per acabar cita una autoritat bíblica: “*Qui prescincxit me virtute et posuit immaculatam viam*”: «És ell qui m’ha armat de valentia i m’ha mostrat el camí just» (Sl 18 (17): 33).

Conclusions

Gràcies a l’anàlisi comparativa entre els dos sermons i, addicionalment, dels sermons amb la *Llegenda àuria*, s’han pogut extreure les següents conclusions. En primer lloc, tot i que els sermons no són exactament igual, es caracteritzen perquè presenten la mateixa estructura i contingut, ja que sant Vicent es podria dir que els “reciclava” i els predicava, en alguns casos com és aquest, més d’una vegada. Tots els sermons dedicats a sant Jordi es despleguen sota el

thema «*Beatus vir*», amb el qual pretén exaltar les virtuts d'aquest màrtir. Sant Vicent en els dos casos marca la *divisio thematis* segons els set pecats capitals i els desenvolupa sovint amb una breu introducció, el fragment corresponent de la *Llegenda àuria* i, finalment, la moralitat.

En segon lloc, s'ha pogut constatar que sant Vicent extrau la llegenda de sant Jordi de la *Llegenda àuria* i que, freqüentment, modifica, o manipula la narració a la seua conveniència, ja fora per a despertar interès i diferents emocions entre el públic o, simplement, perquè s'ha de tindre en compte que, tot i que els textos s'han conservat per escrit, van ser predicats oralment, i l'espontaneïtat del moment potser conduïa a distorsionar certes parts del sermó.

En tercer lloc, gràcies a la comparació dels sermons es pot extreure una idea sobre la imatge que s'hi tenia, i sant Vicent Ferrer volia transmetre, de sant Jordi en la societat medieval. D'aquesta manera, es pot construir l'evolució de la concepció del cavaller, com era al segle XIV i quina és la que hi ha a hores d'ara, com ha canviat la interpretació de la llegenda. A l'època medieval es ressaltaven els valors i les virtuts cristianes del sant i ara, en canvi, només es manté viva la part de la llegenda en què sant Jordi salva a la princesa i mata el drac.

Tot plegat, s'ha pogut comprovar a través d'aquests sermons com sant Vicent Ferrer, com sant Jordi, també posseïa una gran virtut: el gran domini de l'oratòria que li permetia predicar, de vegades durant hores, amb finalitats didàctiques que aconseguien adoctrinar les masses mitjançant el missatge moral i la invocació de la por. És així, com a través dels sermons sobre el màrtir sant Jordi deixa ben clar el que volia transmetre: la humanitat és pecadora, i per això diu el tema «*Beatus vir qui inventus est sine macula*».

Bibliografia

- BORJA I SANZ, Joan (2019) «L'imaginari popular en sant Vicent Ferrer: semblances i exemples en els Sermons vicentins», *Revista Valenciana de Filologia*, núm. III, p.51-76.
- BRINES I GARCIA, Lluís (2004) *La filosofia social i política de Francesc Eiximenis*, Sevilla, Nova Edició, p. 219.
- BVI (1996) *Bíblia valenciana, traducció interconfessional, bvi*, València, Saó.
- FERRANDO, Antoni (2011) «Sant Jordi en la simbologia històrica, el culte i la literatura al Regne de València», E. MIRA ed., *Joanot Martorell i la tardor de cavalleries*, València, Generalitat Valenciana, p.119-133.
- FERRER, Vicent (1973), *Sermons de Quaresma*, vol. II, ed. SANCHIS GUARNER, Manuel, València, Albatros, p. 188-194.
- (1984) *Sermons*, vol. V, ed. SCHIB, Gret, Barcelona, Barcino.
- (1988) *Sermons*, vol. VI, ed. SCHIB, Gret, Barcelona, Barcino, p.77-82.
- (1995) *San Vicente Ferrer: Colección de Sermones de Cuaresma y otros según el manuscrito de Ayora*, ed. ROBLES SERRA, Adolfo, Ajuntament de València.
- LLOP CATALÀ, Miquel (1995) *San Vicente Ferrer y los aspectos socioeconómicos del mundo medieval*, Ajuntament de València.
- MARTINES, Vicent (1996) «Sant Jordi en sant Vicent Ferrer», *Paradigmes de la història, I*, Actes del Congrés «Sant Vicent Ferrer i el seu temps» (València, 13-16 maig, 1996), València, Saó.
- MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs (2002) *Aproximació als sermons de sant Vicent Ferrer*, Paiporta, Denes.
- PERARNAU I ESPELT, Josep (1999) «Aportació a un inventari de sermons de Sant Vicenç Ferrer: temes bíblics, títols i divisions esquemàtiques», *ATCA*, núm. 18, p. 479-811.
- SOBRER, Josep Miquel (1984) «Les veus de sant Vicent Ferrer», coord. SMITH, Nathaniel, MASSOT I MUNTANER, Josep, VIDAL TIBBITS, Mercedes, SOLÀ-SOLÉ, Josep Maria, *Actes del quart col·loqui d'estudis catalans a Nord-Amèrica*, Washington, p.173-182.
- SOCIETAT BÍBLICA (2001) *Biblija.net- La Bíblia a Internet*. Societat Bíblica de Catalunya, Societat Bíblica d'Eslovènia. <<https://www.biblija.net/biblija.cgi?biblia=biblia&l=ca>>[Consulta: 26/12/2023].
- SOLDEVILA, Ferran (2007) «I. Llibre dels feyts del rei En Jaume», SOLDEVILA, A. Ferran. *Les Quatre grans Cròniques*, vol. I, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- VIERA, David i PIQUÉ, Jordi (1996) «Vicent Ferrer i el sermó del dia de Sant Jordi. Tècnica i fonts», BOVER I FONT, August, MARTÍ-OLIVELLA, Jaume i ANN NEWMAN, Mary: *Actes del setè col·loqui d'estudis catalans a Nord-amèrica*, Barcelona, Publicacions l'Abadia de Montserrat, p. 275-285.
- VORÁGINE, Santiago (2014) *La leyenda dorada*, trad. de fra José Manuel Macías, Madrid, Alianza.